

Handläggare: Nina Ström
Telefon: 08-508 25 014

Till
Socialtjänstnämnden

Investering i metod- och kompetensutveckling för förebyggande insatser och metodutveckling i stadens hemlöshetsarbete

- ett inriktningsärende

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till inriktning gällande metod- och kompetensutveckling för förebyggande insatser och metodutveckling i stadens hemlöshetsarbete
2. Socialtjänstnämnden hemställer hos kommunstyrelsen att i ett initialskede få ta i anspråk 2 miljoner kronor av reserverade medel för investeringar i stadens hemlöshetsarbete
3. Socialtjänstnämnden beslutar att överlämna ärendet till stadsdelsförvaltningarna

Dag Helin

Rita Kahn

Eddie Friberg

Sammanfattning

För att nå fram till den av nämnden uttalade linjen att halvera den akuta hemlösheten på fem år och för att kunna nå nollvisionen på tio år behövs kraftfulla åtgärder. Efter många år av olika slags insatser, t.ex. tak-över-huvudet-garantin, utbyggnad av boenden, utveckling av metoder m.m. är det hög tid att genomföra en för staden gemensam metod- och kompetensutvecklande utbildningsåtgärder. Detta är en nödvändig pusselbit för att kunna bygga upp en effektiv strategi för att motverka hemlösheten i staden.

I sin roll som pådrivande i arbetet mot hemlösheten bör nämnden ta initiativ till en sådan kvalitets- och kunskapsutvecklande utbildningssatsning, en satsning som ska nå berörda personalgrupper i hela staden samt även personal inom frivilligorganisationer och privata entreprenörer. Arbetet för att skapa ett sådant metod- och kompetensutvecklingsprogram ska vara nära knutet till aktuell forskning. I det fortsatta arbetet ska t.ex. Preventionscentrum inom förvaltningen vara en aktiv part.

Utbildningssatsningen bör sträcka sig över ett par år, med start i höst i samband med Enheten för hemlösa 40-årsjubileum. Vid en kompetensanalys har några särskilt viktiga huvudområden lyfts fram; 1) vräkningsförebyggande arbete, 2) förebyggande arbete bland utsatta unga vuxna, 3) förebyggande arbete bland äldre människor samt 4) att ta sig ur hemlöshet. Utformningen av satsningen ska ske i nära samverkan med övriga aktörer inom hemlöshetsområdet.

Då en kompetensutvecklande insats av denna storlek bör räknas som en investering föreslår förvaltningen att medel tas från reserverade medel för investeringar i stadens hemlöshetsarbete.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i en styrgrupp med representanter från kansliavdelningen, individorienterade verksamheter och staben för utredning och projekt.

Bakgrund

I samband med bokslut 2003 avsattes 100 mkr i centrala medelsreserven för utbyggnad av boenden för hemlösa. Av dessa återstår cirka 85 mkr. Socialtjänstnämnden har i uppdrag att utarbeta förslag på lämpliga projekt att finansiera med dessa medel.

Inför arbetet med att ta fram lämpliga projekt behövs en precisering över vad som kan räknas som investeringar. Inom följande områden menar förvaltningen att investeringar bör gälla:

- Investeringar i hus/byggnader – nya/renoverade/handikappanpassade
- Investeringar i metod- och kompetenshöjande åtgärder

Detta ärende tar endast upp investeringar i form av metod- och kompetenshöjande åtgärder. Det finns även ett framtida behov av ut- och ombyggnad av boenden för hemlösa. Om detta kommer förvaltningen att återkomma till nämnden. Närmast i tur står bl.a. en ombyggnad av Bandhagshemmet, vilket kommer att presenteras för nämnden inom kort.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Bakgrund

Hemlöshet är en komplex fråga. Det finns oftast inte en orsak till att en person saknar ett hem och det fordras en rad olika insatser för att hemlöshet ska kunna motverkas. Det är viktigt att se hemlösheten ur ett brett perspektiv och inte enbart betrakta den som en

socialpolitisk fråga och en angelägenhet för kommunens socialtjänst. Hemlöshet är både ett individuellt och ett strukturellt problem som kräver lösningar av många samverkande aktörer. Det gäller på såväl politisk nivå som verksamhetsnivå.

Socialtjänsten har inte på egen hand verktygen för att lösa problemet med hemlöshet. Detta är i högsta grad också en bostadspolitisk fråga. Även andra områden, såsom arbetsmarknads- och integrationsfrågor samt hälso- och sjukvård, har betydelse för utvecklingen.

Vid nämndens senaste räkning av hemlösa i staden (15 april 2008) uppgick antalet till 3 081 hemlösa, varav cirka 400 (13 %) kan räknas som akut hemlösa, dvs. bor på härbärge/akutboende eller är uteliggare.

Socialtjänstnämndens roll

Ansvaret för hemlöshetsfrågorna delar nämnden med stadsdelsnämnderna. Socialtjänstnämnden har dock en särskilt viktig roll att vara pådrivande i arbetet för att minska hemlösheten i staden. Det arbete som utförs delas av olika aktörer; staden (dvs. stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden), privata entreprenörer på uppdrag av staden samt frivilligorganisationer med ekonomiskt stöd från staden. För att nå fram till nämndens uttalade linje att halvera den akuta hemlösheten på fem år och leva upp till nollvisionen på 10 år behövs kraftfulla insatser inom hela hemlöshetsområdet. För att satsningarna ska bli riktigt slagkraftiga behöver samtliga berörda parter i samhället delta i detta arbete. Vad som ska göras kräver naturligtvis en dialog mellan parterna.

Under många års tid har stora satsningar gjorts inom staden för att minska antalet hemlösa och också för att förbättra situationen för de hemlösa. En rejäl utbyggnad har skett för att öka antalet platser i olika slags boenden för hemlösa. Tak-över-huvudet-garantin beslutades om för snart 10 år sedan och har inneburit att inga hemlösa behöver sova utomhus eller i källare och liknande. Ett aktivt arbete har också pågått för att vidareutveckla metoder i arbetet med de hemlösa.

Nämnden har under de senaste åren beslutat om en rad insatser som ligger i linje med en nollvision. Nämnden har t.ex. beslutat att införa en hemlöshetsjour hösten 2008, en insats som kommer att begränsa antalet boende på härbärge. En hemlöshetsklinik ska inrättas, där socialtjänstens och landstingets insatser ska samordnas för att ge bästa möjliga stöd till de hemlösa. Även insatser av förebyggande art, där staden ska prioritera ungdomar och unga vuxna i riskzon att bli hemlösa, har förstärkts. För att fler hemlösa ska bli skuldfria har nämnden ställt sig positiv till att förstärka budget- och skuldrådgivningen i staden. Arbetet med samtliga dessa insatser är i full gång.

Investering i kompetensutveckling

Efter många år av satsningar inom hemlöshetsarbetet är det nu tid för en för staden sammanhållen stor metod- och kompetensutvecklande utbildningssatsning. Detta är en viktig pusselbit för att kunna bygga upp en mer kraftfull strategi och en ökad förståelse för frågan, bland alla berörda personalgrupper och förtroendemän. Detta är en

nödvändighet för att staden ska kunna ta ytterligare steg i arbetet för att motverka hemlöshet bland sina invånare.

Förvaltningen har i detta inriktningsärende tagit fram ett första förslag till en plan för metod- och kompetensutveckling inom området hemlöshet. Det handlar såväl om att utveckla förebyggande insatser som att satsa på metodutveckling inom det befintliga hemlöshetsarbetet i Stockholm. De metod- och kompetenshöjande åtgärderna ska nå direkt berörd personal inom hela staden och även dess samarbetspartners, dvs. personal inom landstinget, frivilligorganisationer och privata entreprenörer.

Kompetensanalys

Vid en första kompetensanalys av vilka utbildningsinsatser som behövs inom området hemlöshet har en styrgrupp inom förvaltningen tagit fram ett förslag till inriktning. Fyra huvudområden har lyfts fram som särskilt viktiga i det fortsatta arbetet för att minska hemlösheten i staden. Tre av huvudområdena rör det förebyggande arbetet, dvs. att motverka att fler blir hemlösa, och ett handlar om att utveckla arbetet med de individer som redan är hemlösa så att de komma vidare till ett eget boende.

Vid den fortsatta utformningen av utbildningssatsningen ska ett nära samarbete ske med övriga aktörer inom hemlöshetsområdet, t.ex. stadsdelsförvaltningar, privata entreprenörer och frivilligorganisationer. Förvaltningen föreslår därför att styrgruppen utökas med representanter från en frivilligorganisation och en privat entreprenör, lämpligtvis Stadsmissionen och Skarpnäck Care AB.

Vidare ska arbetet med metod- och kompetensutvecklingsprogrammet vara nära knutet till aktuell forskning genom Preventionscentrum inom förvaltningen.

Utbildningssatsning

Utbildningssatsningen är tänkt att sträcka sig över ett par år, med start i höst i samband med Enheten för hemlösas 40-årsjubileum. Detta som en naturlig följd av att Enheten har en mångårig och bred erfarenhet inom området. Nämnden ansökte 2002 om medel hos Socialstyrelsen för att utveckla ett kunskapscentrum för hemlöshetsfrågor vid Enheten för hemlösa. Sedan dess har Enheten fortsatt sitt arbete i denna anda, dvs. att bygga alla sina insatser på ett evidens- och forskningsbaserat underlag.

I stora drag är de olika utbildningsomgångarna, dvs. varje huvudområde, tänkta att pågå i ett par dagar vardera. Varje utbildningsomgång behöver också genomföras flera gånger för att säkerställa att satsningen ska nå all berörd personal. Huvudsyftet med satsningen är skapa en kraftfull kvalitets- och kunskapsutveckling som ska baseras på ett kvalificerat forsknings- och utvecklingsarbete inom hemlöshetsområdet. Det generella upplägget för alla utbildningsomgångarna är att första delen ska bestå av en storföreläsning för många deltagare och att en andra del ska bestå av olika seminarier riktade till olika yrkesgrupper beroende på intresse och behov.

Målgrupper

Då hemlöshetsproblematiken är mycket komplex och rör frågor som boende, missbruk, psykisk och fysisk ohälsa, behandling, försörjningsstöd m.m. berörs också många olika yrkesgrupper. Det gäller personal som dels arbetar med personer som redan är hemlösa, dels de som arbetar för att förebygga hemlöshet. Denna metod- och kompetensutvecklingsinsats kommer i första hand att beröra personal inom socialtjänsten (chefer, socialsekreterare, boendestödjare m.fl.) men också personal inom äldreomsorgen (biståndsbedömare m.fl.), landstingets beroendevård och psykiatri, frivilligsektorn, privata entreprenörer, förtroendemän m.fl.

Huvudområden

1. Vräkningsförebyggande arbete

Bakgrund

Det finns ett starkt samband mellan vräkning och hemlöshet. Personer som blivit vräkta har mycket svårt att åter komma in på den ordinarie bostadsmarknaden. Att förebygga vräkning är därför en särskild del i det samlade arbetet mot hemlöshet. Socialtjänstens ansvar i det förebyggande arbetet är stort, eftersom den handlägger ärenden som är förknippade med risk för vräkning. Även andra kommunala förvaltningar samt Kronofogdemyndigheten, bostadsföretagen, hälso- och sjukvården och frivilligorganisationerna har en betydelsefull roll i det vräkningsförebyggande arbetet. Ett effektivt vräkningsförebyggande arbete förutsätter att olika typer av insatser finns tillgängliga. En annan viktig del i utvecklingen av det vräkningsförebyggande arbetet är att utveckla samverkan mellan de berörda parterna. För att underlätta samverkan behövs gemensamma mål, tydlig ledning samt att parternas respektive roller är klargjorda.

På de flesta stadsdelsförvaltningar pågår ett vräkningsförebyggande arbete, men nya framgångsrika metoder behöver utvecklas. Dessutom behöver de goda metoder som redan är utvecklade spridas till fler. Berörd personal i staden behöver också kunskap om aktuell lagstiftning och om de olika handlingsalternativ som finns.

Innehåll

- Evidensbaserade modeller för samverkan mellan berörda funktioner inom staden, hälso- och sjukvården, bostadsföretagen, kronofogdemyndigheten, budget- och skuldrådgivningen m.fl.
- Hyreslagstiftningen
- Riskanalyser, dels individuella, dels samhällsekonomiska
- Handlingsplaner i det vräkningsförebyggande arbetet
- Socialstyrelsens nyligen framlagda vägledning "Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer".

2. Utsatta unga vuxna

Bakgrund

Förvaltningen ser en oroande ökning av antalet unga hemlösa på härbärgen, en miljö som definitivt är olämplig för unga människor. Staden behöver ta initiativ till ett samlat arbete med alla berörda aktörer för att vända denna trend. Unga människor ska inte behöva börja sitt vuxenliv som hemlös. Mer behöver satsas på metod- och kompetensutveckling i det förebyggande arbetet med utsatta unga vuxna. En särskilt viktig del i detta arbete är att arbeta med unga personer som är i riskzon för att bli hemlösa.

Det pågår redan en del arbete i staden med ungdomar och unga vuxna i riskzon. Till exempel finns projektet "Unga vuxna på härbärke" som arbetar för att få bort de unga från härbärgen och finna bättre boendelösningar för dem och även ge dem möjlighet till andra insatser. Ett av projektets syften är att ta fram nya effektiva metoder i arbetet med unga hemlösa.

Vidare samverkar Maria Ungdom och Polisen kring ungdomar i riskzon. Arbetet innebär att socialsekreterare följer med polisen ut vid exempelvis ravefester och liknande. Vid dessa tillfällen träffar de ungdomar och unga vuxna, ofta kriminella, som socialtjänsten annars sällan får chans att möta. Socialtjänsten kan därmed inleda en kontakt och erbjuda ungdomarna stöd och hjälp.

Många stadsdelsförvaltningar har ett riktat uppsökande arbete gentemot mot ungdomar och unga vuxna. Till exempel har Hässelby-Vällingby ett projekt som är inriktat på att söka upp unga vuxna med missbruk. Denna form av uppsökande arbete är en viktig del i arbetet med utsatta unga människor, men behöver vidareutvecklas för att staden ska kunna nå fler.

Innehåll

- Drogmissbruk bland ungdomar/unga vuxna
- Psykisk ohälsa bland ungdomar/unga vuxna
- Evidensbaserat motivationsarbete bland ungdomar/unga vuxna
- Riktat uppsökande arbete bland ungdomar/unga vuxna
- Skuldproblem bland ungdomar/unga vuxna

3. Äldre och hemlöshet

Bakgrund

Förvaltningen ser med oro på den ökning av äldre människor som blir vräkt. Människor som aldrig tidigare varit hemlösa och som hittills under livet klarat av sin situation kan när de blir gamla få svårigheter att sköta sina betalningar, och riskerar därför att bli vräkt. I ett kvalitets- och kompetensutvecklingsarbete behövs därför åtgärder som dels är förebyggande, dels ökar omsorgen av särskilt utsatta äldre personer.

Ett tvärprofessionellt samarbete mellan äldreomsorgen, individ- och familjomsorgen inom stadsdelsförvaltningarna samt hälso- och sjukvården behöver utvecklas. Det finns behov av att utveckla kompetensen bland samtliga

berörda yrkesgrupper. Viktigt är också att tydliggöra ansvarsområden och öka samarbetet mellan samtliga berörda yrkesgrupper.

Detta utbildningsblock ska i första hand planeras och ske i samverkan med äldreomsorgen.

Innehåll

- Förebyggande arbete bland äldre som riskerar att bli vräkta
- Evidensbaserade metoder för samverkan mellan individ- och familjeomsorgen, äldreomsorgen samt hälso- och sjukvården

4. Att ta sig ur hemlöshet

Idag finns en hel del fungerande metoder i arbetet med hemlösa, metoder som behöver spridas till fler yrkesverksamma inom hemlöshetsområdet. Även nya evidensbaserade metoder behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete är nödvändigt för att kvalitetssäkra arbetet med de hemlösa i staden. Det handlar också om att vidareutveckla samarbetet mellan staden, landstinget och frivilligorganisationerna m.fl. för att lyckas i arbetet med att minska hemlösheten i Stockholm.

En viktig fråga för att kunna få fler hemlösa att lämna hemlösheten bakom sig är att ge dem ett individanpassat stöd så att de klarar av ett eget boende. När den hemlöses önskan om en egen lägenhet har blivit verklighet, ofta genom en tränings- eller försökslägenhet, dyker inte sällan svårigheter upp. För att minska dessa svårigheter och därmed stödja individen att lyckas i sitt nya boende behövs boendestödjare eller motsvarande. Denna yrkesgrupp finns på samtliga stadsdelsförvaltningar och på Enheten för hemlösa. Boendestödjare spelar också en viktig roll för personer som bor i en egen lägenhet, för de som annars inte skulle klara av ett eget boende.

Det finns behov av att vidareutveckla metoder och arbetssätt bland boendestödjarna. Det finns också behov av att ha fler boendestödjare i staden, då nämnden har beslutat att ta fram fler försöks- och träningslägenheter.

Vid de stöd- och omvårdnadsboenden för hemlösa som finns i staden behöver också arbetsmetoder utvecklas bland personalen, metoder som tränar de boende att bo på egen hand.

Innehåll

- Evidensbaserade metoder i arbetet med hemlösa
- Modeller för samverkan mellan samtliga berörda förvaltningar/myndigheter/organisationer
- Hur verksamheten med boendestödjare kan utvecklas
- Hur arbetsmetoderna på stöd – och omvårdnadsboenden kan utvecklas

Tidsplan

Planen är att hela metod- och kompetensutvecklingssatsningen ska pågå under ett par år med start i oktober i år. Fyra olika huvudområden är initialt planerade.

Resurser

För att genomföra denna breda kraftfulla satsning på metod- och kompetenshöjande utbildning behövs en hel del resurser, både under planeringsfasen och under genomförandefasen. Exempel på resurser: en projektanställd utbildningssekreterare, lokaler för föreläsningarna, föreläsare, kursmaterial m.m. I ett initialskede ser förvaltningen att ett resurstillskott på 2 miljoner kronor behövs för att på ett kraftfullt sätt starta denna stora kvalitetshöjande metod- och kompetensutvecklingssatsning. Det är svårt att redan i dagsläget bedöma vad hela satsningen kommer att kosta.

Förvaltningen planerar att återkomma till nämnden med en utbildningsplan inklusive budget.